

Prenumerationspris:

1/1 år Ekr. 2:—
 1/2 " " 1:—
 1/4 " " 0:50

Utgivare: Svenska Folkförbundet.

Redaktör: N. Blees, Riddaregatan 3, Tallinn.

Utkommer varje onsdag.

Pren. pris till utlandet:

1/1 år Ekr. 3:—
 1/2 " " 1:50
 1/4 " " 0:75

Jubileumshögtid i Revals svenska S:t Mikael kyrka.

Förliden söndag högtidlighöll svenska församlingen i Reval den dag för 200 år sedan, då den första gången firade gudstjänst i sin nuvarande kyrka och döpte den med församlingens namn till S:t Mikael.

Vid förmiddagens högmässa predikade pastorn vid domkyrkan i Upsala, D:r Viktor Södergren, vilkens gripande och varma förkunnelse samlade sig omkring ämnet: "Det stora i Guds rike". Efter gudstjänstens slut framförde D:r Södergren till församlingen en hälsning från Sveriges förre ärkebiskop Nathan Söderblom, vilken före sin död givit honom i uppdrag att göra den kyrkliga studieresa i Estland och Lettland, som han nu var i färd med. D:r S. hade en hälsning med från nye ärkebiskopen i Sverige också, Erling Eiden, och ett meddelande, att denne planerade en resa till estlandssvenskarnas land nästa sommar. Sitt anförande slutade D:r S. med att stämman upp: "Herre, signe du och råde. . ." Församlingens kyrkoherde, Bernhard Lund, tackade härpå D:r S. för den andakt och glädje, som han berett församlingen på dess högtidsdag med sin predikan och sitt budskap från Svenska kyrkans högsta ort samt bad honom överbringa församlingens värdsamma och tillgivna hälsning till Sveriges ärkebiskop.

På kvällen kl. 7 hade anordnats en stämmingsfull vesper i kyrkan. Kyrkoherde Lund höll

därvid en historik över församlingens öden från början av 1500-talet. Han följde församlingens vandring från kyrka till kyrka i Reval tills den för 200 år sedan fick flytta in i S:t Johannes hospitalskyrka. Växlingen i församlingens storlek genom seklen belystes med uppgifter ur hävderna — en förunderlig växling i antal mellan en menighet på många tusen medlemmar och två präster under 16 — 1700-talen och en på några hundra under 15 och 1800-talen. Bilder ur krigs- och pest- och hungerår visade församlingens svårigheter i det förlutna. I detta sammanhang skildrades också hur svenska församlingen drevs ut ur sin förra vackra kyrka av ryssarna 1716 samt hur den ortodoxa kyrkan med alla medel sökte värva anhängare bland de evangeliska på 80-talet. Med några korta ord och siffror erinrade kyrkoherde Lund så om dem som haft att leda kampen mot allt detta och raden av präster nämndes, som ägnat hela eller större delen av sitt liv åt Guds tjänst i församlingen. Sist ställdes menigheten inför arbetet i fädernas församling. Uppgiften att nödigt och värdigt pryda den tomma kyrka, som församlingen fick 1733 hade framkallat mycken oftervilja. På Nargö kunde man inviga en kyrka 1856 och på Stora Rågö en annan 1897. I Reval tog man upp stora kolekter för nödlidande och brandskadade i Norra Finland 1857, 1860 och 1862. Och 1896 bildades den syförening, som alltjämt arbetar för

församlingens fattiga etc. Detta allt var dock blott historiens yttre sida. Viktigare var det som skett i det inre, i själarnas värld. Men därom kunde Gud ensam döma. En självransakande predikan borde det emellertid bli oss att det varit tron, som hållit våra fäder uppe och samman i svåra tider.

Den efterföljande alltårtjänsten inleddes med psalmen 303, sjungen som växelsång mellan liturgen och kyrkokören. Kyrkokörens övriga två väl sjungna sånger, de levande och på altaret vackert ordnande ljusen och blommorna förlånade kyrkan en högtidlighet, som skall öka vår kärlek till den.

Svenska Odlingens Vänner i Reval.

Biblioteket öppethålles varje helgfri onsdag kl. 6.30—7.30 e. m.

Biblioteket är nyss omorganiserat, och innehåller c:a 500 band värdefull litteratur.

Syföreningen, som arbetar för svenska skolan i Reval, vidtager med sin verksamhet onsdagen den 11 oktober kl. 6 e. m. å Riddaregatan 3. Gamla och nya medlemmar, hjärtligt välkomna!

Ett historiskt minne för nuckösvenskarna.

Ett sextioårsminne inföll senaste söndag den 1 ds. i det att för sex årtionden sedan missionären Thorén anlände till Estland och här påbörjade sin i många avseenden betydelsefulla verksamhet. Kyrkoherde Danell uppmärksammade minnet i sitt tal i Nuckö kyrka senaste söndag.

Beaktansvärt pressutalande från estniskt håll.

“Rahva Sõna” gör gällande att Viks skolstyrelse intrigerar mot den svenska folkminoriteten.

Aggitationen för och emot grundlagsförändringsprojektet av frihetskriegerarna har blivit livligare än man ens hade väntat sig. Vid de två föregående folkomröstningarna gjorde man knappast någon nämnvärd propaganda. Men nu har man tagit saken riktigt på allvar. Nu gäller det.

För äro, som bekant, frihetskriegerarna själva först och främst, och numera understödas de livligt av agrarerne ävensom delvis av arbetspartiets organ. Emot äro alla andra estniska partier, huvudsakligast dock socialdemokraterna, som också hittills ensamma ha fått föra motpartens försvarskrig och gå i elden för de andra. Man beskyller frihetskriegerarna för baronvänlighet, hitlerism, m. m. sådant, som brukligt är under aggitationsstider. Men det var icke om det vi skulle orda.

I “Rahva Sõna” för den 4 ds skrives mycket rätt och sympatiskt om den svenska folkminoriteten och skolstyrelsens i Hapsal beteende — vi behöva icke ta det som fjäsk under omröstningstider ty det som skrives stämmer i det hela taget. — R. S. skriver:

“Den lilla gruppen medborgare av svensk nationalitet, som är bosatt på Viks kust och öar, har alltid levt i gott samförstånd med estniska folket. De högre ämbetsverken ha alltid varit sympatiskt stämde mot den och tillmötesgått dess lagliga fordringar. Egendomligt är därför att en del mindre ämbetskrakter, som bo i svenskarnas omedelbara närhet, visa sig fientliga, isynnerhet då det gäller

svenska skolförhållanden. Sålunda har Viks skolstyrelse då och då med tillhjälp av intriger motarbetat kommunalförvaltningar, barnföräldrar och lärare — därvid icke skyende några medel.

Inspektören E. är känd som de svagare och med bristfällig bildning försedda lärarnas beskyddare, förseende dem med föreståndarplatser och kompetensbetyg utan att ta hänsyn till deras förmåga att undervisa i högre klasser. Vid en inspektion från ministeriet gjordes i ett par sådana fall anmärkningar.

Huruvida läraren förstår svenska bryr sig hr E. icke om, antagligen därför att han icke själv under de 15 år han haft med svenska skolar att göra icke lärt sig språket. För uppnående av syftsmål godkännas icke av vissa formfel kommunernas lärarval — för att få den “egna mannen” som bristfälligt behärskar svenska, på platsen, “kommunen ignoreras.

Det är förvånansvärt, att lärarkåren och kommunalstyrelserna så slött reagera på sådant, isynnerhet nu, då skolstyrelsen gick i land med en så'n överraskande sak som att öppna en blandspråkig skola i Rickholtz för svenska barn, en skoltyp, som överallt avskaffas. Rickholtz är en rent svenskspråkig kommun med 3—4 estniska familjer, som nyligen bosatt sig där och varav endast en familj har två skolbarn. Enligt kommunens uppgift kommer endast en av dem till den nya skolan.”

Så långt R. S. Till ovanstående må här meddelas, att protesterna från svenskt håll icke uteblevo.

N. B.

Mera enhet i de svenska folkskolorna.

Svenska Lärareförbundet på sin senaste läraredag den 8 sept. d. å. behandlade bl. a. den ständigt återkommande läroboksfrågan. Av diskussionen framgick, att de svenska folkskolorna använda högst olika läroböcker. För att nå mera enhet i undervisningen beslöts, att samtliga

skolor småningom skulle vid anskaffandet av nya läroböcker införa nedanstående:

Modersmålet: För I—II kl. Sörgården och I Önnemo av A. M. Roos eller Småbarnens läsebok I—II av I. Frilander och B. Nadelstadt.

För III—IV kl. Folkskolans läsebok I—II av Ingeborg Appelberg m. fl. För V—VI kl. enades man icke om någon särskild bok.

I grammatik rekommenderas Folkskolans språklära av K. J. Hagfors eller Modersmålet av G. Danell, J. Lekman.

Räkning: För I—II kl. Hemövningar i räkning för småskolan av A. Schauman m. fl. eller för I—II—III kl. Räknelära i tal och bild I, II och III del, av C. Hellsten, J. Israelsson och E. Wallgren.

För IV—V—VI kl. Exempelsamling för folkskolan av J. O. Laurin och Tage Lundholm. — Geometri I för Folkskolan av Fr. och Hj. Berg.

Geografi: För IV kl. Estlands geografi av Matkur och S. Sahlbergs Geografi jämte Atlas för V—VI klasserna.

Naturlära: Naturlära för Sveriges Folkskolor av L. G. Andersson och Paul Valberg.

Historia: Världshistorien av Ottelin för V—VI kl. och dessutom den i manuskript föreliggande Läroboken i Estlands historia av J. Bergman.

Estniska språket: Huvi-taja I—II och den av Nurmik utg. Lärobok i Estniska språket för minoritetsskolor.

Som handok i gymnastik rekommenderas. G. Mobergs Gymnastik i klassrummet. I religion kunna de förhandenvärande böckerna användas jämte Bibeln i V—VI kl. Styrelsen fick i uppdrag att höra sig före om en lämplig sångbok.

Då det ställer sig mycket svårt för enskilda skolor att rekvirera böckerna, ålades styrelsen att hos förlagen göra en förfrågan om huruvida dessa vore villiga att lämna läroböcker på kommission till Estland och vilka garantier i så fall fordras. Lärareförbundets styrelse har redan hört sig för och en del förlag äro villiga att lämna böcker på kommission, dock på samma villkor, som gälla i resp. länder, nämligen att tillfyllestgörande säkerhet kan lämnas.

Förlagen ha även meddelat, att flera lärare icke erlagt likvid för förlänge sedan rekv. läroböcker, ett förhållande, som i hög grad undergräver förtroendet och försvårar allt arbete i berörda sak. Lärarena uppmanas att fortast möjligt sätta sig i förbindelse med resp. förlag och ordna sina mellanhavanden.

Styrelsen.

Det dagligt brödet.

Då vi be om dagligt bröd, kan detta inte fattas i bokstavig mening. Vår organism är så inrättad att den behöver en mängd olikartade ämnen, vilka alla ej stå att finna i brödet. Utom de egentliga närande beståndsdelarna som ge materialet till bestommen, musklerna värme- och kraftutvecklingen bör vår föda för att fullt tjäna sitt syfte innehålla vissa små ämnen, som vetenskapsmännen kalla accessoriska, emedan de oftast behövas i ytterst små mängder, men äro för hälsan eller välbefinnandet dock lika viktiga som förenämnda.

I sköldkörtlarna ingår, för att nämna några exempel, jod som beståndsdel, visserligen blott någon tusendedel av ett gram. Men saknas denna obetydliga jodmängd, inträder allvarliga störningar. I blodets röda kroppar ingår metalliskt järn som beståndsdel. Ej mer i vikt än en knappnål, men redan en minskning av 50 procent lägger människan på sjukbädden. Våra tänder yttersta yta är belagd med en glashård beläggning, som innehåller en förening av det i födan sällsynta ämnet fluor, som skyddar dem för röta. En följd härav är att vår dagliga föda bör för att tjäna sitt syfte hämta sitt material från olika håll och anrättas så att däri ingående näring kommer till sin rätt.

Vår föda behöver därför ej bli dyrare än den nu är. Så långt ifrån.

Det visar sig att den kan förbilligas samtidigt den vinner i smaklighet och värde, då en del av den jämförelsevis dyra köttfödan med fördel kan utbytas mot produkter från vår köksväxt och frukträdsodling och med bär från våra skogsmarker.

Men denna födoämnesfråga blir härmed en hel vetenskap för sig. Lika sinnrikt som människokroppen är uppbyggd lika maktpåliggande är det att rätt underhålla den. Den kända fysiologen Dr. Lahmann säger att de flesta sjukdomer härleda sig ytterst av en felaktig diet eller matordning — och han har otvivelaktigt rätt. Men då skulle det gälla, och det är därhän vi vilja komma, att fördjupa insigterna i och förbättra den dagliga födan och att under hösten, då

produkterna från skog och mark skördas lära metoderna att konservera eller förvara dem för den långa vintern. Detta kan lämpligast ske medelst kurser ledda från Birkas. Sådana kurser ha också givits under årens lopp och även innevarande höst, men önsligt vore att allmänheten visade ett livligare intresse för dem, ty här dölja sig dock värden, som man ej borde underlåta att tillvarataga.

Husmor.

Inrikes.

Riksdagen.

Riksdagen sammanträdde på måndagen den 2 ds och började därmed detta års höstsessionsperiod. Utom folkrepresentanterna som nästan alla hade infunnit sig, hade även mycken publik på läktarna ävensom ett stort antal diplomater, ämbetsmän och tidningsmän i sina resp. loger tillstädeskommit. Alla väntade med spänning för att se, vilken ställning riksdagen skulle ta till regeringens åtgärder beträffande belägringstillstånd, censur och framför allt kvorumsfrågan för den blivande folkomröstningen. — Riksäldestens långa tal, däri han påvisade att från regeringens sida vidtagna åtgärder såväl i ovannämnda som i valuta och andra frågor befunnos vara nödvändiga och nyttiga för riket, åhördes tämligen lugnt. Endast från högerns sida hördes då och då något tillrop åtföljt av litet buller. Riksäldesten visade med jämförelser, att det ekonomiska läget efter kronans omvärdering börjat visa tydliga tendenser till det bättre. Vad den blivande folkomröstningen beträffar, så styr den, om frihetskrigarnas grundlagsprojekt antages, mot diktaturiskt styrelsesätt, som ger för stor makt och nästan obegränsade möjligheter åt endast en man (den blivande presidenten), men ville regeringen likväl icke från sin sida komma med förslag om höjandet av kvorumet till 50% (d. v. s. sätta som villkor att minst hälften av alla Estlands röster måste vara ja = röster = c. 350.000 "poolt" = röster, det finge bli riksdagens egen sak.

På tisdagen samlades riksdagen ånyo, och antog man då i första läsnigen med 53 röster

mot 34 förslaget att kvorum skulle höjas. Emot röstade endast agrarerna, en del av centern samt tyskarna.

Estniska flygare landa i Stockholm.

Två estniska sportflygare, baron Ungern-Sternberg och herr Voldemar Vuun, landade på torsdagseftermiddagen på Barkarby flygfält. Det är första gången en estnisk flygmaskin besöker Stockholm. De båda flygarna återvände till Estland redan på fredagen.

Överste Lindbergh med fru passerar Reval.

På fredagen förra veckan startade överste Lindbergh med fru från Moskva i riktning mot Reval. Här gick flygget ned på redden och bogserades av en motorbåt in i den militära flyghamnen. Ankomsten till Reval var en fullkomlig överraskning. Flygarna mottogos av överste Tomberg, och direktören i Utrikesministeriet Möllerson hälsade i regeringens namn Lindberghs välkomna.

Efter ankomsten ägnade överste Lindbergh en timme åt att se över sin maskin, varvid han var i sällskap med majoren vid estniska flyget Kitwell, vilken tjänstgjorde som uppvaktande officer. Fru Lindbergh omhändertogs under tiden av amerikanska kolonins damer. Flygarparet har tagit in på Kommerzhotell. På eftermiddagen gjorde de i sällskap med Amerikas chargé d'affaires en rundtur i staden. På aftonen hade överste Tomberg på hotellet Goldener Löwe anordnat en supé, vari utom överste Lindbergh 10 gäster deltog. Flygarparet stannade i Reval en dag och därefter fortsattes färden till Stockholm. Överste Lindbergh sade sig vara trött efter resan och vägrade att emotaga några pressrepresentanter.

Utlandet.

Lubbe erkänner att han stuckit tyska riksdags- huset i brand.

Vid de mycket omtalade domstolsförhandlingarna i Leipzig angående mordbrandet av tyska riksdagshuset erkände sig van der Lubbe skyldig.

Först förhördes arbetaren Bienge, som bestred så gott som

allt, som lades honom till last. Han sade sig icke hava varit kommunist och icke heller hava sympatiserat med detta parit. På fråga av Dimitroff svarade vittnet, att han från den 10 mars till den 12 juli suttit i häkte på grund av yttranden, som han påstås hava fällt.

Härefter blev jalusimakaren Jahnecke förhörd. Sedan han avlagt vittneseden, förklarade han, att han till juli 1932 varit medlem av kommunistpartiet och innehafvt befattning som cellledare. Vittnet blev tillfrågadt om kommunistpartiets organisation och syften. Han förklarade, att partiet önskade en omstörtning med proletarietets diktatur som mål. Denna omstörtning skulle icke nås genom terror, utan det skulle vara en ekonomisk omstörtning.

Rättens ordförande uppmanade därpå van der Lubbe att resa sig, emedan sammanträffandet mellan honom och vittnet Jahnecke nu skulle behandlas. Jahnecke vände sig till van der Lubbe och ropade med hög röst:

Marinus, kände du icke igen mig. Du har dock fått mat av mig.

Van der Lubbe höll fortfarande huvudet sänkt och teg.

Ordföranden till vittnet: Har van der Lubbe även förut uppträtt på detta sätt.

Vittnet: Då vi träffades, var han mycket glad och språksam,

men han gick även då framåt-lutad.

Ordföranden frågade vittnet: Vari skilde sig van der Lubbes politiska uppfattning från er?

Vittnet: Däri, att han icke hade någon partidisciplin.

Senastpresidenten började därpå förhöra van der Lubbe om själva mordbranden i riksdags-huset. Vid 1/22-tiden kallades van der Lubbe fram till domarbordet. Den anklagade gjorde ett något friskare intryck än tidigare. Senatspresidenten uppmanade van der Lubbe att klart och sammanhängande berätta vad han haft för sig den 26 och 27 februari. Han lovade detta, men hans svar voro dock enstaviga och knappt hörbara.

Dagen för branden, måndagen den 27 februari, hade van der Lubbe vid 8-tiden på morgonen lämnat förorten Henningsdorf, där han övernattat. Sedan van der Lubbe slutat sin berättelse riktade senatspresidenten följande frågor till den anklagade:

Har ni stuckit riksdagshuset i brand? Erkänner ni er skyldig?

Van der Lubbe svarade efter en kort tvekan ett knappt hörbart ja.

Sedan van der Lubbe redogjort för sina förhåanden den 27 februari inlades en kort paus, varunder två stora kartor upphängdes bakom rätten. Den ena visade huvudvåningen i riks-

dagshuset och den andra bottenvåningen. Senatspresidenten övergick efter pausen till att med stöd av anklagelseskriften och olika förhørsprotokoll rekonstruera hela mordbranden, varunder en man på kartorna utpekade huru van der Lubbe förfarit. Strax efter klockan 2 medgav van der Lubbe på senatspresidentens förfrågan att rekonstruktionen var riktig och att alla beskyllningar mot honom i samband med riksdagshusbranden voro riktiga. Domaren konstaterade slutligen, att hela mordbrandsanläggandet i riksdagen tagit en tid av 15 å 20 minuter. Förhandlingarna ajournerades klockan 2,30 till onsdag morgon klockan 9.

Kyrkliga meddelanden.

Sönd. d. 8 okt. kl. 12 midd. Svensk gudstj. i Aliklep, Vipall. Kl. 5 e. m. svensk gudstj. i Korkis.

Prästhållet på Odinsholm gick av stapeln månd. — onsdag den 18—20 sept., emedan söndagen den 17 var stormig.

Till föreläsare omvaldes hr Johannes Stavas, men som denna förklarade sig på grund av ålderdomssvaghet ej kunna ansvara för läsegudstjänsterna, valdes hr. Janne Brus till biträdande föreläsare.

Till klockare och kapellvärd valdes hr Daniel Marks ist. f. hr Andreas Stavas, som av sagt sig uppdraget.

BORÅS VÄVERIAKTIEBOLAG, BORÅS

Alla slags bomullsvävnader

Aktiebolaget

Nordiska Tapetfabriken

Arvika

Förstklassigt fabrikat Köp svenska tapeter.

AKTIEBOLAGET

Gestriklands yllefabrik

JÄRBO

Sporttyger, melerade Filtar, Vadmal och Kordero. Goda kvaliteter och billiga priser. (2429)

LUDWIG WIGART & Co. A./B.

ENGROSLAGER AV

Sybehör, Ylle-, Tricot- & Korta varor

Norrköpings Kemiska Undersökningsanstalt,

Norrköping. Tel. 1249.

Utför kemiska analyser och provtagningar. inneh.: Civiling. John Wanseini, stadskemist.

Vid besök i Stockholm, bo på HOTEL PATRICIA, Vasagatan 36, intill Centralpostkont. Tel. Namnanr. Moderat och billigt hotell. Ett 90-tal rum fr. 4 kronor.

A.-B. Ludvig Anderson, Kinna (Kasthalls Mattfabrik) Efterhör „KASTHALLSMATTOR“.

FRIMURAREHOTELLET
ESKILSTUNA
MATSALAR & CAFÉ
REKOMMENDERAS

BORLIND, BORSÉN & Co

Telegr.-adr.: "Borlinds"

GÖTEBORG,

Edsv. advokaten

HILDA MUHR & SON ÖREBRO

Charkuteriaffär

Fabrik och kontor, tel. 1179

Affär Nygatan 46, tel. 625

„ Stortorget 6, tel. 2625.

SÄKER PENNINGPLACERING

Engelholms Sparbank

BO-FAJANS

för Eder jakt- eller fiskestuga finnes i varje välsorterad Glas-, Porslins- och Bosättningsaffär

BOBERGS FAJANSFABRIK GÄVLE

VID BESÖK I VÄXJÖ REKOMMENDERAR

Järnvägsrestauranten

VÄXJÖ sitt erkänt goda kök. Fullständig spritservering. Förstklassig musik. På sommaren enda platsen i staden för härlig parkservering. God plats för bilar.

KUNGÄLVS ANGBAGERI, Kungälv (E. Bergström) Tel. 123 och 165

REKOMMENDERAS

Stort, Gott och Billigt Bröd.

Tunagatan 4, Upsala

Telefoner: Kontoret 3892, 3893; Förrådet 2890; Byggnadspl. Paleontologiska Inst. 3894; Bostadst Väderkvarnen 1899.

HÄLSINGBORGS NYA SPARBANK
HÄLSINGBORG

Gottgör högsta gällande ränta å insatta medel.

Aktiebolaget J. E. Arndt

Hudiskvall Ångbåtsexpedition, Befraktnings Skeppsmäklari och Speditionsaffär. Lager av kol och Byggnadsmaterialer. Rikstelef. 245, 287 325. Telegrafadr.: Arndtbolaget.

Arvika Redskapsfabrik - ARVIKA

REKOMMENDERAR

sina förstklassiga, välkända tillverknings-
Åberopa denna tidskrift

KUMLA SKOFABRIK

Riks. 54 KUMLA Riks. 54

Rekommenderar sin tillverkning av Grövre o. Finare SKODON.

FENIX Föreningsgatan 7.

DRUVAN Engelbrektsgratan 5

Intima och hemtrevliga rest.-lokaler

Omtyckta klubbbrum. Direktion:

A.-B. MALMÖ-RESTAURANGER.

Besök

STENBERGS KONDITORI

Tel. 13 SKELLEFTEÅ Tel. 258

Gott kaffe Goda bakelser

Beställningar mottaga

E. Petterssons

Möbleringsaffär

Etabl. 1876 GÄVLE Tel. 324 o. 1206 MÖBLER och MATTOR.

Året Runt bra mat på
Systembolagets Restaurang
LAXEN, HALMSTAD

TAGE HÅKANSSONS

Konditori, Kafé och Wienerbageri Kloster.

gate 10 - Lund

Rekommenderas

Tel.: Konditoriet 603, Brödbutik, 360